

AFGANİSTAN'DA KADINA YÖNELİK ŞİDDET ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA A RESEARCH ON VIOLENCE AGAINST WOMEN IN AFGHANISTAN

Said Abdul Samad MOSHTAQ*

Öz

Kadına yönelik şiddet, insan ve insan hakları problemi olmasının yanında insan sağlığı için de büyük bir sorun olarak görülmektedir. Ayrıca bu olgunun fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutu da kadınların, ailelerin ve toplumların sağlığını da tehlikeye atmaktadır. Kadına yönelik şiddet belirli bir bölgeye veya sosyal sınıfa ait bir fenomen değildir, tüm toplumlarda farklı şekil ve derecede uygulanmaktadır. Ancak, Afganistan'da bu olgu ciddi bir hale gelmiştir. Bu durum kadınların hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu çalışmada Afganistan'daki kadına karşı şiddet üzerine odaklanmakta ve kadına yönelik şiddetin oranı, türleri ve bu olguyu oluşturan faktörler incelenmiştir. Bu araştırmada hem nitel hem de nicel yöntem kullanılmıştır. İlk verileri nitel olarak analiz edip şiddete mağdur kalan 151 Afgan kadın üzerine anket uygulayarak, veriler nicel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Kadın, Fiziksel Şiddet, Duygusal Şiddet, Ekonomik Şiddet, Cinsel Şiddet.

Abstract

Violence against women is seen as a major problem for human health as well as human and human rights problems. In addition, the physical, psychological and social dimension of this phenomenon also puts the health of women, families and societies in jeopardy. Violence against women is not a phenomenon belonging to a particular region or social class, but is applied to all societies in different forms and degrees. However, this fact has become serious in Afghanistan. This situation greatly affects the lives of women. This study focuses on violence against women in Afghanistan and examines the proportions, types and factors that constitute this violence towards women. Both qualitative and quantitative methods have been used in this research. The data were analyzed quantitatively by conducting a questionnaire on 151 Afghan women who analyzed the first qualitative qualification and were victimized by violence.

Keywords: Afghanistan, Women, Physical Violence, Emotional Violence, Economic Violence, Sexual Violence.

Giriş

Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan her türlü tutum ve davranış, kadına yönelik şiddet olarak tanımlanır (Öşme, 2014, 5).

Şiddetin en yaygın biçimlerinden biri olan kadına yönelik şiddet, kadınların haklarının ve temel özgürlüklerinin ihlalini oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddet, ulusal ve uluslararası tüm gelişmelere rağmen, coğrafi sınır, ekonomik gelişmişlik ve öğretim düzeyine bakmaksızın tüm dünyada ve kültürlerde yaygın olarak görülen evrensel bir sorundur (Sayan Kaya, 2016, İ).

Kadına yönelik şiddet olgusu, son derece karmaşık ve ele alınması güç bir olgudur. Şiddetin amacı, kadının davranışlarının korkuya dayalı olarak kontrol etmektir. Gerçekte bütün şiddet olaylarında kadın ile erkek arasında erkek lehine bir güç dengesizliği söz konusudur. Kadın baskı altında tutmayı ve kadın üzerinde üstünlük kurmayı amaçlayan toplumsal cinsiyet temelli şiddet, erkek egemen toplumsal yapının etkisiyle oluşmakta ve toplum tarafından görülebilmektedir. Kadına yönelik şiddet, kadınların yaşama, sağlık ve beslenme, eğitim, gelişme, toplumsal ve ekonomik yaşama katılım gibi temel insan haklarını ve özgürlüklerini olumsuz yönde etkilemektedir (Akkaş & Uyanık, 2016, 37).

Kadınlara karşı şiddetle mücadele, başlangıçta birçok ülkede büyük ölçüde feminist örgütler ya da hükümet dışı kuruluşlar tarafından üstlenilmiştir. Kadına karşı şiddeti önlemede devlet kurumlarının tutumu değişmedikçe yetersiz kaldığından sonraki yıllarda devleti bu konudaki sorumluluğunu yerine getirmesine

* Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi, abdulsamad.moshtaq@gmail.com

yönelik çalışmalar yürütülmüştür. ABD, Kanada, Avusturya, Yeni Zelanda, Brezilya, Zimbabve gibi birçok ülkede, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan hükümet dışı kuruluşların öncülüğünde kadınlara karşı şiddeti engellemeye ve önlemeye yönelik programlar geliştirmişlerdir (İlkkaracan ve ark 1996; Dişiz vd., 2008, 52).

Bütün yapılmış çalışmalar ve mücadelelere rağmen, günümüzde kadına yönelik şiddet, modern dünyanın en büyük sorunlarından biridir. En gelişmiş olanından gelişmemiş olanına kadar birçok ülkede kadına yönelik şiddetten söz etmek mümkündür. Kadına yönelik şiddetin temelinde biyolojik varlığımıza dayandırılan doğal ve değişmez olarak kabul edilen cinsiyet kalıpları yatmaktadır (Arıkoğlu-Ündücü, 2015, 3).

Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada vurgulanmak istenen nokta, Afganistan toplumunda kadına yönelik şiddeti incelemektir. Afganistan'da, devam eden uzun iç savaşlar, sosyal çatışmalar, yoksulluk, eğitimsizliğin yüksek oranı, geleneksel kültür, ataerkillik, vs. gibi etkenlerden dolayı, kadınlar uzun yıllardan beri toplumda uygun bir yere sahip olmamışlardır. Afgan toplumunda, kadınlar sürekli olarak çeşitli sefaletler ve değişik sorunlar içerisinde yaşamaktadırlar. Aile içi şiddet, zorunlu evlilikler, çocuk evliliği, sokak tacizi, ayrımcılık. Bu problemler Afganistanlı kadınların gündelik yaşamlarında en temel sorunlardan sayılmaktadır. Bu tür olumsuzlardan dolayı kadın hakları korkunç biçimde ihlalle maruz kalmaktadır.

Son zamanlarda, yani 2001 yılından beri, kadınlara karşı şiddetle mücadelede çok olumlu çalışmalar kaydedilmektedir ve bu konuyla ilgili mücadele edilerek, önemli başarılar ve değerli kazançlar edinilmektedir. Fakat bütün bu mücadelelere rağmen, henüz Afganistan toplumunda kadına yönelik çeşitli (fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel) olayları yaygın olarak mevcuttur.

Araştırmanın Soruları

Bu çalışmanın temel soruları şunlardır:

- 1- Afganistan'da, son yıllardaki kadına yönelik şiddet oranı kaçtır ?
- 2- Afganistan'da, son yıllarda kadınlara karşı şiddeti ortaya çıkartan faktörler nelerdir?
- 3- Afganistan'da, kadınlar hangi alanlarda şiddete maruz kalmışlardır?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, yukarıdaki sorulara yanıt bulmayı amaçlamaktadır. 2001 yılından bu yana kadınlara yönelik şiddet, Afganistan'da önemli bir tartışma konusuna dönüşmüştür. Bu sebeple oldukça fazla sivil kurumlar, uluslararası kuruluşlar ve Afganistan hükümeti bu duruma özen göstermekte ve kadınlara karşı şiddetle mücadele adına birçok program gerçekleştirmektedir. Fakat bunca çabaları ve çalışmalara rağmen, hala kadınlara karşı şiddet ve çeşitli haksızlıklarının indeksinin hızı durdurulmamakta; bilakis gözlemlere ve yayınlanmış raporlara göre, kadına yönelik şiddet artmaktadır. Kadına yönelik şiddet konusunda, Afganistan toplumunda farklı, kültürel, sosyal faktörler söz konusudur. Dolayısıyla, bu konuya açıklık getirilmek üzere; bu olayları etkileyen faktör ve etmenleri ortaya koymak için kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç duyulur. Diğer taraftan Afganistan'daki kadınlara karşı şiddet konusunda Türkçe olan kaynaklar az ve yetersizdir. Dolayısıyla bu yazının amacı az da olsa zikredilen boşluğun doldurmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği

Çalışmanın yöntemi esas itibariyle hem nitel hem nicel yöntemlere dayanmaktadır. Afganistan'da kadına yönelik şiddetle ilgili, mevcut olan araştırılmış makaleleri, yayınlanmış kitapları, Afganistan'daki Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun raporları ve geçerli olan kurumlar tarafından sunulmuş istatistik veriler vb. kaynak olarak kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda niteliksel bir yaklaşımla incelenecektir. Bu çalışmada Afganistan'daki Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun kadına yönelik şiddet yıllık raporları, 6 yıl önceden beri, yani 2012' den 2017'ye kadar incelemekte ve zaman içerisinde kadına karşı şiddete odaklanılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın verilerini toplamak için, 150 Afgan kadın üzerine anket uygulanmış ve bu veriler SPSS yazılımıyla analiz edilmiştir.

Kadınlara Yönelik Şiddet Eylemlerinin Teorik Yaklaşımları

I. Şiddet Kavramı

Şiddet kelimesi Arapça bir kelimedir. Şiddet Türkçe Dil kurumunca "Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik" (Türkçe Dil Kurumu) anlamından gelir. Şiddet eylemi günümüzde dünya çapında her zaman ve her mekanda aşılması gereken bir sorun olarak görülmektedir. Bu sebeple şiddet kavramı tanıtmak üzere

farklı görüşler ortada mevcuttur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından ortaya konan şiddet kavramının tanımlaması şöyledir; “Fiziksel güç ya da kuvvetin amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara yol açacak ya da fiziksel zararlarla sonuçlanma ihtimalini artacak, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır” (World Health Organization, 2002, 4; Ak, Polat, 2016, 16).

Toplumda, şiddet eylemleri olarak değerlendirilen davranış biçimlerinin önde gelenleri şöyle sıralanır; “cinsiyet, tecavüz, gasp, yaralama, aile içi şiddet, darp etme/dövme, kacga, kapkaç, soygun, terörizm ve savaş” gibi olaylardır (Kızmaz, 2006). Şiddet, toplum tarafından daha çok fiziksel şiddet anlamı ile anlaşılmaktadır. Şiddetin kabul edilir bir şey olması bağlamında bir eylemin varlığı söz konusu olmaktadır. Şiddet görünür durumda ise, bedensel bir eylem var ise ve karşındaki bu eylemden zarar görüyor ise o zaman şiddet de vardır görüşü hakim olmaktadır. Oysaki şiddet sadece fiziksel şiddet ile sınırlı değildir; psikolojik olarak uygulanan şiddet (daha duygular ön plandadır), sözel şiddet (en yaygın olan şiddettir), cinsel şiddet, davranışsal şiddet (aşağılayıcı davranışlar), sembolik şiddet (her alanda karşılaşılan şiddet). Şiddet, iletişimin koptuğu anda ortaya çıkabilmektedir. Aslında tersinden bakacak olursak, şiddet bir iletişim aracıdır da diyebiliriz. Şiddet kavramı, çok farklı açılardan tanımlanmıştır. Genel anlamda şiddet, sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamına gelmektedir (Bal, 2014, 7).

II. Teorik Açıdan Açıklanması

Şiddet eylemi insanlık tarihinde günümüzde olduğu gibi bütün toplumlarda görülen bir olayı olmuştur. Bu sebeple şiddet eylemlerinin kuramsal açıdan açıklanması, teorik temelleri kavrulması sosyologların ve bilim adamlarının uğraşmaya gereken mevzulardan biridir. Şiddet eylemlerinin kuramsal tartışmaları, özellikle kadınlara yönelik şiddet eylemleri farklı sebeplerden dolayı son zamanlarda önemli tartışmalardan ve oldukça ilgi gören bir konu sayılır. Bu nedenle bu hususta ortaya konan teorik çalışmalar epey fazla bulunmaktadır.

Şiddet pratiklere yönelik geliştirilen yaklaşımlardan birisi sosyo-kültürel faktörler üzerine inşa edilen yaklaşımdır (Kızmaz, 2006). Bu analizin çerçevesinde şiddet eylemlerinin kaynakları ve faktörleri, toplumun ataerkil yapısı, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenliği kabullenen algılamalar ve inançlardır. Bu yaklaşımda kadınlara karşı uygulanan şiddet eylemlerinin temelinde kadınların erkeklere göre zayıf oldukları ve erkeklerin kadınlar üzerine egemenlik kurdukları düşüncesi ifade edilmektedir (Aytaç vd. 2016).

Kadınlara karşı uygulanan şiddetine ilişkin geliştirilen diğer yaklaşım ise, alt-kültürü teorisidir. Bu yaklaşımda “şiddet eylemlerinin temelinde, bir kültürel yapıyı görmektedir. Bu kültür aynı zamanda kişiler arası sorunların çözümünde bireyleri şiddet kullanmaya yöneltmekte veya teşvik etmektedir (Kızmaz, 2006). Bu yaklaşıma göre, şiddet davranışı bireylerin davranışında bulunduğu arkadaş ortamında bir öğrenim sürecinden sonra kazanılır (Wolfgang ve Ferracuti, 1989. Ak, Kızmaz, 2006).

Sosyal İzolasyon kuamına göre, kadına yönelik şiddet uygulanan toplumlarda daha fazla sosyal izolasyona rastlanmıştır. Kötüye kullanan tarafından kurbanın izolasyonu sağlanmakta, sosyal ya da rekreasyonel aktivitelere katılmasına izin verilmemektedir. Şiddetin aktarılması kuramına göre, şiddet sorununun can alıcı noktalarından bir diğeri, kuşaktan kuşağa aktarılma özelliğidir. Ayrıca kaynak kuramına bakacak olursak, şiddet kullanımı zaman zaman güç faktörü ile ilişkilendirilmektedir (Ünal, 2005, 3).

Afganistan’da Kadınların Korunması İçin Hukuki ve Yasal Temeller

Afganistan’da kadın haklarının korunması ve kadına karşı şiddetle mücadeleyi destekleyen hukuki kurallar vardır. Bu kurallar hem uluslararası insan hakları belgelerinde hem de Afganistan milli kanunlarında mevcuttur. Burada onların bazı önemli maddeleri gözden geçirecektir (Komisyon Musteqil Huqoq Beşer Afghanistan, 2017).

I- Milli Kanunlar

Afganistan’daki anayasaya dayalı hukuk temelinde kadına yönelik şiddetin önleme kanunu, medeni hukuk, Şii kişisel statü kanunu, insan kaçakçılığıyla mücadele kanunu, cinsel şiddetle mücadele kanunu ve ülkenin diğer normal insanlar için özellikle kadına yönelik ayrımcılık ve şiddete karşı Afganistan Devleti’nin uygulama ve savunması için etkili tedbirler almalıdır.

Anayasa’nın 22. maddesi, Afganistan vatandaşları arasında ayırım yapılmasını yasaklamakta ve kadın-erkek arasındaki eşitliği savunmaktadır.

Afganistan yeni anayasasının 44. maddesinin dikkatle ele aldığı, kadınlara yönelik ayrımcılığa önem verilmesi ve özellikle eğitim haklarıyla ilgili devleti özel olarak görevlendirmiştir.

Afganistan'ın yeni anayasasının 54. maddesi, devletin aileyi destekleme yükümlülüğünü vurgulanmıştır. Bu maddede anne ve çocukların zihinsel ve bedensel sağlığını devletin sorumluluğunda ve bu kişilerin ihtiyaçlarına dayalı koşulların ayarlanması devletin görevi olarak tanımlanmıştır.

Anayasanın 33'üncü maddesi her ilin nüfusuna dayalı, Ulus Mecliste en az iki kadının üye olmasına karar verilmiştir. Ayrıca 34. maddesi, Cumhurbaşkanı tarafından atanan Senatör adayların üçte biri yahut yarısı kadın aday olmasını istemektedir. Afganistan'ın yeni anayasasının 7. maddesinde Afganistan Hükümeti'nin tüm uluslararası hukuk belgelerine uyması ve onaylanmasını görevlendirmiştir (Qanun Asasi Afghanistan, 2003).

Kadınlara karşı şiddeti önleme kanunu Afganistan Devleti'nin kadınlara karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine yön veren başka bir olgudur. Bu kanunun onaylanması Afganistan Devleti'nin kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi için en önemli icraatlarından birisidir. Bu kanunun ikinci maddesine göre kadınların yasal hakları ve insani onurlarının korunması, aile güvenliğinin sağlanması, toplumun kötü geleneklerle (kadınlara karşı şiddetin sebebi olan gelenekler) mücadele edilmesi, şiddete maruz kalan kadınların desteklenmesi, kadınlara karşı şiddetin önlenmesi, kadınlara karşı şiddetle ilgili halkın bilgilendirilmesi ve mahkemede suçluların takip edilmeleri bu kanunun ana amacı olarak belirlenmiştir. Üçüncü maddesi kadınlara karşı şiddeti "kadına yönelik şiddete sebep olan her türlü psikolojik, kişilik ve bedensel eylemi kadınlara karşı şiddet olarak" tanımlanmıştır. Beşinci maddesinde kadına karşı şiddetin dış görünüşlerini cinsel taciz, hayat kadını olmaya zorlamak, yakmak, yaralanmak, zehir ve öbür zehri maddelerin kullanması, evlendirme amacı üzere satmak, evlenmeye zorlamak, evlenme hakkını almak, küçük yaşta evlendirmek, tehdit ve hakaret etmek, nafaka vermemek, mirastan mahrum etmek, mehri vermemek, kişisel birikimlerine el koymak, eğitim ve işten engellemek, akraba ve arkadaşlarıyla iletişimini engellemek vb. olarak belirlenmiştir. 15. maddesi kadına yönelik şiddetin önlemek için devlet bir yüksek komisyon kurmuş ve halkı bilgilendirmek için programlar yaptırmıştır. Ayrıca kadına yönelik şiddetle mücadele eden kurumlar arasındaki bağı sağlamak, kanunun etkili ve faydalı bir şekilde uygulanması için gerekli değişiklikler getirmek... gibi yetkiler vermiştir. Bu kanunun üçüncü maddesinden on besinci maddesine kadar bu kanunu destekleyecek kurumlari tanıtip; kadına yönelik şiddetin engellenmesi için onların sorumluluğunu belirlemiştir (Qanun Manie Khoşunet Aleyh Zen, 2008).

Bu kanunun üçüncü bölümünde kadına karşı şiddetin cezalarından bahsedilmiştir. 43. Maddesi en önemli maddelerinden birisidir. Bu kanun ülkenin diğer kanunlarıyla çatışırsa bu kanuna öncelik verilmektedir. Anayasada ve kadına karşı şiddetin önleme kanununda kadınların hakkını savunan yasalar vardır. Örneğin medeni kanun, iş kanunu, Şii kişisel statü kanunu, insan kaçakçılığıyla mücadele kanunu vb.

II- Uluslararası Hukuk Temelli Kanunlar

Afganistan anayasasının yedinci maddesine göre Afganistan Devleti; Birleşmiş Milletler tüzüğü, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Afganistan'ın kabul ettiği ve imza attığı bütün uluslararası antlaşmalara uymalıdır (Qanun Asasi Afghanistan, 2003, Madde 7.). Afganistan Devleti katıldığı uluslararası antlaşmalar insan hakları evrensel beyannamesi, kadına yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası kongre, kadına karşı şiddetin önleme duyuru, uluslararası hukuki, sosyal, ekonomik ve kültürel antlaşma ve uluslararası medeni ve siyasi hukukun antlaşmasıdır. Uluslararası antlaşmaların altında imza atmış olan ülkelerin bu antlaşmalara uyması, bu antlaşmalara göre yasalar planlaması ve bu antlaşmadaki kuralları gerçekleştirmesi zorunludur. Afganistan da bu anlaşmanın bir üyesi olarak bütün uluslararası antlaşmalara imza atıp kuralları gerçekleştirmiştir.

Afganistan'da Kadına Yönelik Şiddet Oranı

Şiddet olgusunun çok farklı şekillerde sınıflandırılmasının nedeni şiddetin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, yoksulluk ve ihmal içerecek biçimde farklı türlere sahip olmakla birlikte, bireyin kendine dönük, kişiler-arası ve kolektif düzeylerde deşifre edilebilecek sosyal etkileşim bağlamları içerisinde yapılaşmış çok boyutlu bir davranış seti olma özelliğine de sahiptir (Aktaş & Uyanık, 2016, 35).

Şiddet genellikle fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet olmak üzere 4 grupta kategorize edilir (Akyüz vd., 2012; akt. Yanık vd., 2014, 105). Bununla birlikte, yukarıda belirtilen 4 grup şiddete bağlı olarak, Afganistan'da kadına yönelik şiddetlere 2012 yıldan beri incelemeyi amaçlıyoruz.

1- Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet, başkasının vücut bütünlüğüne zarar veren, ona acı çektiren her türlü saldırı olarak tanımlanmaktadır. Bireyin fiziksel olarak zarar görmesine neden olan her türlü eylemi kapsayan fiziksel şiddet, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmadan töre ve namus cinsiyetine kadar uzanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016, 5). Fiziksel şiddet, itmek, tokat atmak, ısırarak, boğmaya çalışmak, tekmelemek, yumruklamak, eve kilitlemek, silah ya da kesici aletle yaralamak, işkence yapmak gibi fiziksel gücün kullanıldığı durumlardır.

Afganistan'da, vücut ve fiziksel şiddet farklı şekillerde uygulanmaktadır. Çoğu zamanlarda şiddetin uygulama derecesi fazla olup ve hatta kadının ölmesine sebep olmuştur. 2017 yılında toplum 1420 fiziksel şiddet olayı, 1213 kadın dövme olayı ve X kadın eve hapsedilmiştir. Sonuç olarak kadınlara karşı fiziksel şiddet toplam şiddetin %27,9'unu oluşturmaktadır. Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun bilgi bankasında kayıtlı olan kadınlara karşı fiziksel şiddet, yaklaşık 24 tanesi kendini yakmakla sonuçlanmış, 40 kadın öldürülmüş, 85 tanesi yaralanmış olarak belirlenmiştir. 30 kadın da zorla çalıştırmak şeklinde rapor edilmiştir ve 5 tanesi de vücudunun kesilmesi şeklinde kaydedilmiştir. Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nu raporlarına göre, geçmiş yıllarda kadına yönelik fiziksel şiddetin oranı şöyle kaydedilmiştir:

2016 yılında toplam (1591) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1395).

2015 yılında toplam (1417) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1394).

2014 yılında toplam (1468) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1393).

2013 yılında toplam (2039) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1392).

2012 yılında toplam (1672) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1391).

2- Duygusal / Sözel şiddet

Duyguların ve duygusal gereksinimlerin; zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, öfke, söz ve hareketlerin düzenli bir şekilde korkutmak, sindirmek, gerginlik başlatmak amacıyla karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (Yetim & Şahin. 2008, 49). Kadınlara karşı sözel şiddet en yaygın şiddetlerden birisidir ki çoğu zaman şiddet eylemi olarak algılanmamaktadır. Bu tür şiddet genelde aile içinde hem de kamu alanında azar ve eziyet şeklinde gerçekleşmektedir. 2017 mali yılında 1317 civarında sözel şiddet komisyon bilgi bankasında kayıtlıdır. Toplam olarak kadınlara karşı şiddetin yüzde 30,3'unu oluşturmaktadır. Toplam kadınlara karşı sözel şiddet 127 tanesi iftira atmak, 98 tanesi zorunlu izolasyon, 99 tanesi boşanmaya tehdit etmek, 223 tanesi öldürmeye tehdit, 25 tanesi çocuğa sahip olmaması için hakaret etmek, özellikle 5 tanesi erkek çocuğa sahip olamaması, 714 tanesi tehdit ve aşağılayıcı laflar söylemesi ve 20 tanesi öbür şekillerde ihbar edilmiştir.

Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun raporlarına göre, geçmiş yıllarda kadına yönelik duygusal şiddetin oranı şöyle kaydedilmiştir:

2016 yılında toplam (1887) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1395).

2015 yılında toplam (1733) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1394).

2014 yılında toplam (1482) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1393).

2013 yılında toplam (1673) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1392).

2012 yılında toplam (1432) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1391).

3- Cinsel Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü cinsel şiddeti, iş, ev, ya da her türlü ortamda gerçekleştirebilen, cinsel ilişkiye zorlama, istenmeyen cinsel davranışlarda bulunma, rahatsız etme, cinselliği vurgulayan eleştirilerde bulunma ve sözler söyleme, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar yapma davranışları olarak tanımlamıştır (Harcar vd. 2008, 53). Afgan toplumun geleneğinde kadınlara karşı cinsel şiddet günün en ciddi ve yıkılmaz tabularından birisidir. Bu yüzden çoğu zaman yapılan cinsel şiddetin saklı kalmasına çabalanmıştır. Şu halde 2017 mali yılında 228 tane kadınlara karşı cinsel şiddet eylemi komisyonun bilgi bankasında kayıtlanmıştır. Ki yüzde 5.3 tüm kadınlara karşı şiddetin oranını oluşturmaktadır. Toplam kadınlara karşı cinsel şiddetin 40 tanesi cinsel tecavüz, 41 tanesi cinsel taciz, 26 tanesi karı koca ilişkisine mecbur bırakmak, 34 tanesi zinaya zorlamak, 35 tanesi başkalarıyla ilişki, 4 tanesi hamile bırakmak, 9 tanesi kürtaj ve 6 tanesi de öbür şekillerde ihbar edilmiştir.

Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun raporlarına göre, geçmiş yıllarda kadına yönelik fiziksel şiddetin oranı şöyle kaydedilmiştir:

2016 yılında toplam (361) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1395).

2015 yılında toplam (398) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1394).

2014 yılında toplam (412) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1393).

2013 yılında toplam (453) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1392).

2012 yılında toplam (407) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1391).

4- Ekonomik Şiddet

Para, mal, ve mülkün kadın üzerinde bir tehdit, yaptırım ve kontrol aracı olarak kullanılmasıdır. Dezavantajlı grup olarak kadının toplumda ekonomik özgürlük ve statü elde edebileceği bir işte çalışmasını engellemek, herhangi bir işte çalışmayan kadınlara özel ihtiyaçları için harçlık vermemek ya da az miktarda vermek, çalışan bir kadın için ev ile ilgili tüm ödemeleri kadının üzerine yüklemek vb. Davranışları örnek gösterebiliriz. Bu şiddet türünde kadının ekonomik olarak tamamen bağımlı hale gelmesi amaçlanmaktadır (Aytaş, Serpil vd. 2016: 281). Kadınlara karşı şiddetin bir türü ekonomik şiddettir ve farklı şekillerde gerçekleştirilmiştir. 2017 mali yılında toplam 749 tane ekonomik şiddet komisyon bilgi bankasında kaydedilmiştir ki toplam olarak kadınlara karşı şiddetin yüzde 17.3'ü oluşturmaktadır. Toplam ekonomik şiddetin sayısı 573 olayın etrafında nafaka eksikliği, 20 tanesi işe gitmesini engellemek, 53 tanesi miras almasını engellemek, 55 tanesi özel mülkiyetini sahip çıkmak, 26 tanesi mehir ödememesi ve 19 tanesi de şiddetin öbür biçimi ihbar edilmiştir.

Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonunun raporlarına göre, geçmiş yıllarda kadına yönelik fiziksel şiddetin oranı şöyle kaydedilmiştir:

2016 yılında toplam (1121) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1395).

2015 yılında toplam (1098) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1394).

2014 yılında toplam (1024) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1393).

2013 yılında toplam (1340) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1392).

2012 yılında toplam (1074) vakası (Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali 1391).

Tablo 1. Kadına Yönelik Şiddet Oranı (2012'den 2017'ye Kadar).

Şiddetin türü	Yıllar					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fiziksel şiddeti	1672	2039	1468	1417	1591	1420
Sözel/ duygusal şiddeti	1432	1673	1482	1733	1887	1317
Cinsel şiddeti	407	453	412	398	361	228
Ekonomik şiddeti	1074	1340	1024	1098	1121	749
Şiddetin öbür biçimi	1125	1106	487	476	615	626
Toplam	5701	6611	4873	5123	5575	4340

Afganistan'da Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Afganistan'da, kadına karşı yapılan şiddetler çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Ama yapılmış araştırmalara göre, son yıllarda kadına yönelik şiddetin artmasının nedenleri şunlardır:

- 1- Kadın haklarını ihlal edenlerin cezai yükümlülükten muaf olma kültürü.
- 2- Yolsuzluk ve görev yetkilerinden suiistimalde bulunmak.
- 3- Yerel ve gayri resmi kişilerin olaylara müdahil olarak kadınlara karşı şiddet uygulayanlarının dosyalarını gayri resmi mahkemelerce halledilmek.
- 4- Suçların örtbas edilmesi veya suça maruz kalanların mahkemelere güven duymadıkları için o mahkemelere başvurmaması.
- 5- Savcılık, mahkeme ve polisin arasında yeterli işbirliğinin olmaması.
- 6- Kadınların adaleti sağlayan kurumlara ve kişilere(savcı, güvenlik güçleri, mahkeme vb.) ulaşamaması ya da sınırlı şekilde ulaşması.
- 7- Yasadışı ve ruhsatı olmayan silahların yaygın biçimde bulunması.
- 8- İlçelerde devletin otoritesinin zayıf olması ve bazı ilçelerin hükümet tarafından kontrol edilmemesi.
- 9- Şiddete maruz kalanların çevreden yeterince destek bulunmaması.
- 10- Toplumda ataerkil kültürün benimsenmesi ve kadınlara karşı aşağılayıcı bir gözle bakılması.
- 11- Kadınlara karşı şiddeti provoke eden davranışsal kalıpların bulunması.
- 12- Kadınlara sadece bir cinsel obje olarak bakan görüşlerin olması.
- 13- Gelenekler ve törelerden dolayı namus cinayetlerinin gizlenmesi.
- 14- Kadınlara karşı şiddet olayın normalmiş gibi gösterilmesi.
- 15- Halkın okuma yazma bilmemesi veya büyük ölçüde eğitimsizlik olması.
- 16- Evlilik geleneklerin oldukça ilkel olması.
- 17- Yoksulluk ve işsizlik.
- 18- Ekonomik bağımlılığın artması (Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan, 2016, 17).

SAHA VERİ ANALİZİ

Katılanların Demografik Özelliklerinin Analizi

Araştırmaya katılanların sayısı 151, cinsiyet olarak hepsi kadın, 123'ü bekar, 28'i evlidir. Yaş bakımından 87'si 20-25 yaş arası, 53'ü 25-30 yıl arası, 7'si 35- 40 yaş arasında ve diğer 4 kişi 40 yaşın üstü olarak kaydedilmiştir. Konum açısından bu araştırmaya katılımcılar Afganistan'ın üç büyük şehriden 50'si Kabil, 50'si Herat şehrine ve 51'i Baghlan şehrine kayıtlıdır. Etnik köken, 20 Peştun, 71 Tacik, 53 Bin Hazara, 3 kişi Özbek ve 3'ü diğer etnik kökenlerdendir. Bu araştırmada katılımcıların 93'ü Sünni ve 58'i Şii'dir.

Kadına Yönelik Şiddet Oranı

Afganistan'daki kadınlar arasındaki şiddet oranı "Bir yıl içerisinde, aile içerisinde ya da aile ortamı dışında fark etmez, kaç kere şiddet içeren davranışla karşılaştınız? Sorusuyla ölçülmüştür. Soruyu cevaplayan 151 kadından, 82'si (% 54.7) pozitif yanıt vermiştir. Yani şiddet içeren eylemlere maruz kalmıştır. Bunların 39'u bir iki kez, 18'i üç beş kez, 7'si 6- 8 kez, 3'sü 9- 12, 6'sı 15- 20 ve 9 diğer bir yıl içerisinde 20 kez şiddete mağdur kalmıştır. Diğer 68 tanesi yüzde 45.3'i oluşturur ve bu süreç içerisinde hiçbir şiddet içeren eyleme maruz kalmamıştır.

Tablo 2. Geçen yıl içerisinde, aile içerisinde yada aile ortamı dışında, kaç kere şiddet içeren davranışla karşılaşan kadınlar

Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Hiç	68	45.0	45.3	45.3
1-4 kez	39	20.8	26.0	71.3
5- 8 kez	18	11.9	12.0	83.3
9-12 kez	7	4.6	4.7	88.0
13-15 kez	3	2.0	2.0	90.0
16-20 kez	6	4.0	4.0	94.0
20'den fazla	9	6.0	6.0	100.0
Toplum	151	100.0	100.0	

Kadına Yönelik Şiddetin Türü

1. Fiziksel şiddet

Bir yıldan beri fiziksel şiddete maruz kaldınız mı? Anketimizin bu sorusuna cevap verenler, 151 kişiden 24'ü (% 16), (evet) sorusuna olumlu yanıt verdi ve 84'ü de dahil olmak üzere 127'si olumsuz yanıt verdi. Olumlu yanıt verenlerin 6'sı çok yüksek, 2'si büyük, 1'i orta, 4'ü düşük ve 4'ü ise cinsel tacize maruz kalmış.

Tablo 3. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddetin Oranı

Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Çok fazla	10	6.6	6.8	6.8
Fazla	5	3.3	3.4	10.1
Orta	4	2.6	2.7	12.8
Az	9	6.0	6.1	18.9
Çok az	10	6.6	6.8	25.7
Hiç	110	72.8	74.3	100.0
Cevapsız	3	2.0		
Toplam	151	100.0	100.0	

2. Ekonomik şiddet

Bir yıldan beri ekonomik şiddete mağruz kaldınız mı? Sorusuyla ekonomik şiddet ölçmüştür. Bu soruya cevap verenler 151 kişiden 83'ü (% 55'i) (evet) sorusuna olumlu yanıt vermiş ve 45'i de dahil olmak üzere 68'i olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt verenlerin 21'i çok yüksek, 9'u yüksek, 20'si orta, 12'si düşük ve 16 tanesi de ekonomik şiddete maruz kalmıştır.

Tablo 4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddetin Oranı

Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Çok fazla	21	13.9	14.4	14.4
Fazla	9	6.0	6.2	20.5
Orta	20	13.2	13.7	34.2
Az	12	7.9	8.2	42.5
Çok az	16	10.6	11.0	53.4
Hiç	68	46.6	46.6	100.0
Cevapsız	5	3.3		
Toplam	151	100.0	100.0	

3. Psikolojik Şiddet

Bir yıldan beri psikolojik şiddete maruz kaldınız mı? Sorusuna katılanlar, 151 kişiden, 131'i %86,7'sini oluşturan, bu soruya olumlu (evet) yanıt vermişlerdir. Ve diğer 20'si (% 13,3) kişi bu soruya olumsuz yanıt vermiştir. Olumlu yanıt verenler arasında 33'ü çok yüksek, 31'i yüksek, 28'i orta, 19'u az ve 19'u çok az ekonomik şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Tablo 5. Kadına yönelik psikolojik şiddetin oranı

Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Çok fazla	33	21.9	22.0	22.0
Fazla	31	20.5	20.7	42.7
Orta	28	18.5	18.7	61.3
Az	19	12.6	12.7	74.0
Çok az	19	12.6	12.7	86.7
Hiç	20	13.2	13.3	100.0
Cevapsız	1	7		
Toplam	151	100.0	100.0	

4. Cinsel Şiddet

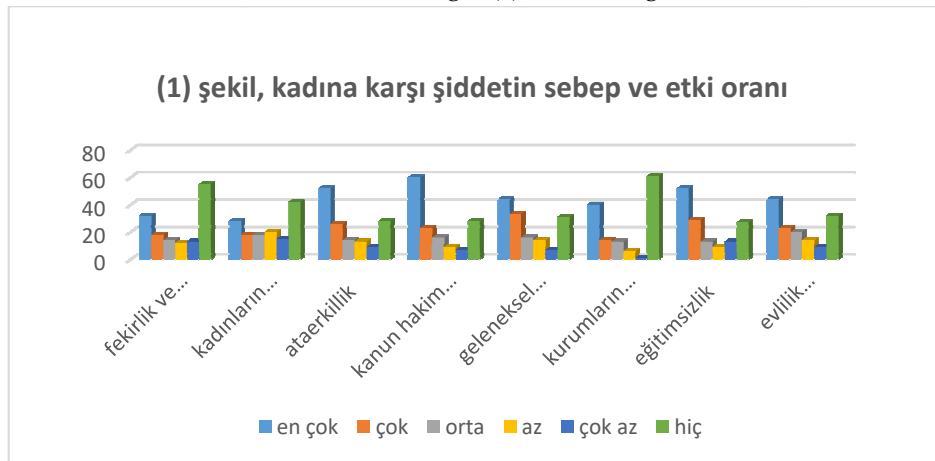
Bir yıldan beri cinsel tacize uğradınız mı? Sorusuyla ölçmüştür. Ankete katılan 151 kişiden 24'ü (yüzde 16), (evet) şekilde, soruya olumlu yanıt vermiş ve yüzde 84'ü de dahil olmak üzere 127 kişi ise olumsuz (hayır) cevap vermiştir. Olumlu yanıt verenlerin 6'sı çok fazla, 2'si fazla, 1'i orta, 4'ü az ve 4'ü çok az şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 6. Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Oranı

Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Çok fazla	6	4.0	4.2	4.2
Fazla	2	1.3	1.4	5.6
Orta	1	.7	.7	6.3
Az	4	2.6	2.8	9.0
Çok az	4	2.6	2.8	11.8
Hiç	127	84.1	88.2	100.0
Cevapsız	7	4.6		
Toplam	151	100.0	100.0	

Kadına Yönelik Şiddetin Sebepleri

Araştırmaya katılanlar kadına yönelik şiddeti arttıran faktörler arasında yoksulluk ve işsizlik, kadınların güçsüzlüğü, ataerkil kültürü, kanunun uygulamasında yetersizlik, geleneksel düşüncenin varlığı, insan hakları kurumlarındaki yetersizlik, okuma-yazmayı bilmemeleri, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili sorunlara yer vermişlerdir. Bu faktörlerin her birinin etki oranı ile ilgili (1) şekilde bilgi vermiştir.

SONUÇ

Kadına şiddet problemi kuşkusuz Afganistan'a özgü bir sorun değildir. Bu olguya tüm dünyada rastlanmaktadır. Fakat oransal olarak bakıldığında, Afganistan'da kadına şiddet, dünya genelinden yüksektir. Araştırma neticesinde son 5 yıla bakıldığında, kadına şiddeti önlemeye yönelik yapılan tüm çalışmalara harcanan maddi kaynağa rağmen kadına şiddet sorunu aşılamamıştır. Şiddet olaylarında azalma görülmesine karşın bu azalma tatmin edici değildir.

Gerek Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nun raporları, gerekse bu çalışmanın bulguları, duygusal ve ekonomik şiddetin arttığını ortaya koymaktadır. Kadınların ekonomik özerkliğinin olmaması, sokak tacizleri gibi sebepler bu artışta rol oynamış olabilir.

Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu'nu ve bu çalışmanın bulgularına göre, kadına şiddet olgusunu etkileyen çeşitli faktörler vardır. Yoksulluk ve işsizlik, geleneksel erkek-egemen düşünce yapısı, teorik olarak yeterli olmasına rağmen pratikte kanunların uygulanmasına yönelik yetersizlik, şiddet unsurunun önlenememesi hususunda başat faktörlerdir.

Kadınların bilinçlendirilmesi, kanunların doğru uygulanması, meslek edindirme programları aracılığıyla kadınların ekonomik olarak özerkleştirilmesi, aile içi kanunların arttırılması ve doğru düzleme oturulması, aile danışmanlığı merkezlerinin kurulması, kadına şiddeti önlemede faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Aile ve sosyal politikalara Bakanlığı (2016). *Kadına yönelik şiddetle mücadele: Uluslararası planı (2016-2020)*. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planlari>
- Aktaş, İbrahim ve Z. Uyanık (2016). Kadına yönelik şiddet. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6 (1), 32-34
- Arıkoğlu-Ündücü, Cemile. (2015), Kadına yönelik şiddetin tarihi. *Alternatif politika, Toplum Cinsiyet Özel Sayısı*.
- Aytaş, Serpil vd. (2016), Kadına yönelik şiddetin dünü, bugünü, yarını: Kestirim tabanlı bir araştırma, *Sosyoloji Konferansları*, No: 54(2016-2)/275-297
- Bal, Nazar (2014), Sosyolojide Şiddet Kavramı, *Yurt ve Dünya Dergisi*, Sayı 6, s. 6-22
- Dişsiz, Melike & Hotun Şahin, Nevin (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: Kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1.
- Harcar, Tijen vd. (2008). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), Eylül-Aralık, s. 51-70
- Kızmaz, Zahir (2006), Şiddetin sosyo-kültürel kaynakları üzerine sosyolojik bir yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, Sayfa: 247-267.
- Ünal, Gülseren (2005), Aile İçi Şiddet. *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl 7, Cilt 2, Sayı 9
- Polat, Oğuz (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1, s. 15-34
- Yanık vd. (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye’den kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges*.

Farsça Kaynaklar

- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1396).
- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1395).
- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1394).
- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1393).
- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1392).
- Guzariş Komisyon Mustaqil Hoquq Beşer Afganistan der mevrud khoşunet aleyh zenan der Sali (1391).
- Qanun Asasi Afghanistan, 2003
- Qanun Manie Khoşunet Aleyh Zen, 2008